

КУРИКУЛУМ

„ОСНАЖИВАЊЕ ОМЛАДИНСКИХ
РАДНИКА И ОМЛАДИНСКИХ
ВРШЊАЧКИХ ЛИДЕРА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ
ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА ЛИЦЕМ У ЛИЦЕ
МЕЂУ МЛАДИМА“

НАСЛОВ:

Курикулум „Оснаживање омладинских радника и омладинских вршњачких лидера за превенцију вршњачког насиља лицем у лице међу младима“

ПРОЈЕКАТ:

„Превенција сајбер и вршњачког насиља међу младима“, финансиран је од стране JUGEND für Europa, немачке националне агенције за Ерасмус+ програм за младе.

ПРОЈЕКТНИ ПАРТНЕРИ СУ:

- Outreach Hannover, e.V., Немачка
- Активни млади у срећној Европи (АМУСЕ), Србија
- Udruga za unaprjeđivanje suvremenih životnih vještina „Ostvarenje“, Хрватска
- Learning Wizard d.o.o. obrt za savjetovanje, Хрватска

ИЗДАВАЧ:

Outreach Hannover, e.V., Немачка

УРЕДНИК:

Берна Џемајли

АУТОРИ:

Берна Џемајли
Милош Маторчевић
Павле Јевђић
Чедо Велашевић

ПРЕВОД СА ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА:

Снежана Андревски

ГРАФИЧКИ ДИЗАЈН:

Никола Радовановић

ХАНОВЕР, НЕМАЧКА

2022

Sadržaj

О ПРОЈЕКТУ „Превенција сајбер и вршњачког насиља међу младима“	1
УВОД У КУРИКУЛУМ.....	3
Програм курса.....	5
ПРЕПОРУКЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ОВОГ КУРИКУЛУМА И ОРГАНИЗОВАЊЕ СЛИЧНИХ КУРСЕВА ОСПОСОБЉАВАЊА	6
ДЕТАЉАН ОПИС СЕСИЈА КУРСА: „ОСНАЖИВАЊЕ ОМЛАДИНСКИХ РАДНИКА И ОМЛАДИНСКИХ ВРШЊАЧКИХ ЛИДЕРА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА ЛИЦЕМ У ЛИЦЕ МЕЂУ МЛАДИМА“	8
1.0 Увод и изградња групе	8
2.0 Размена личних искустава и стварности у суочавању (и превенцији) са вршњачким насиљем лице у лице међу младима	11
3.0 Омладински рад и неформално образовање у суочавању са вршњачким насиљем	13
4.0 Разумевање циклуса насиља	15
5.0 Врсте малтретирања и вршњачког насиља међу младима	18
6.0 Препознавање малтретирања младих.....	21
7.0 Последице насиља код малтретираних младих – стратегије суочавања	23
8.0 Помагање младима да процене ситуацију, прекину ћутање и добију помоћ	25
9.0 Мотивисање младих да се заузму за друге кад се насиље дешава	28
10.0 Стилови комуникације	30
11.0 Ненасилна комуникација и трансформација сукоба	32
12.0 Улога вршњачких едукатора/лидера у превенцији вршњачког насиља међу младима и препоручене интервенције.....	35
13.0 Размена метода за сузбијање агресије и за превенцију вршњачког насиља међу младима.....	37
14.0 Евалуација и завршетак курса	39

О ПРОЈЕКТУ „Превенција сајбер и вршњачког насиља међу младима“

Вршњачко малтретирање/насиље и сајбер малтретирање се, нажалост, свакодневно дешавају у нашим заједницама. Изложеност озбиљном (сајбер) малтретирању може утицати не само на то како се млади људи осећају, већ и на то како се понашају. Последице малтретирања других и трпљења малтретирања одражавају се на понашање и укључују агресију, лоше понашање, неодговорно преузимање ризика и употребу илегалних супстанци. Ученици који су малтретирани такође имају већу вероватноћу да развију негативна очекивања о будућности.

Информационе и комуникационе технологије (енг. *Information and communication technology – ICT*) имају све већу улогу у успостављању и одржавању нових облика комуникације, замјењујући директну међуљудску комуникацију. Но, без обзира на то што је медиј другачији, увек постоји особа иза дигиталних алата, па се зато поље деловања омладинских радника шири и у виртуелни простор. Чак и ако млади показују велико самопоуздање у коришћењу интернет алата, они још увек нису образовани за коришћење тих алата са пуном свешћу.

Осим суочавања са малтретирањем лицем у лице, јасно је да постоји и потреба за онлине праксом у раду са младима, у смислу подржавања дигиталне писмености и омогућавања младима да се носе са неким од ризика које онлине окружење доноси, као што је сајбер малтретирање. Практичне импликације за омладинске раднике леже у развијању нових потребних компетенција и у новим облицима постављања и одржавања граница у односима са младима.

Омладински радници су у јединственој позицији да промовишу здраве односе међу тинејџерима, да интервенишу у случајевима малтретирања и да, заједно са родитељима, помогну насилницима и њиховим жртвама да науче како поново изградити здраве односе са својим вршњацима. Заштита деце од малтретирања одговорност је свих одраслих у њиховим животима, првенствено родитеља и учитеља. Но, с обзиром на то да млади редовно посећују центре за младе и клубове за младе, и омладински радници постају једни од оних који имају одговорност за превенцију вршњачког и сајбер насиља међу младима. Омладински радници могу да смање агресију и виктимизацију стварањем окружења подршке и емпатије унутар и ван центара за младе.

Овим пројектом одговарамо на потребе које дефинишу институције, као и на потребе наших омладинских радника и самих младих. Промовишемо превенцију вршњачког и сајбер насиља и малтретирања међу младима, оснаживање омладинских вршњачких лидера за бављење темом, као и квалитетно оснаживање наших омладинских радника да би могли да организују квалитетне едукације омладинских вршњачких лидера, и на крају, промовишемо активан омладински рад на превенцији (сајбер) насиља међу младима.

Циљ овог пројекта је да подржи омладинске раднике у развоју и размени ефикасних метода за допирање до маргинализованих младих и за рад на спречавању расизма и нетолеранције међу младима, као и да укаже на ризике и утицаје дигитализације.

Специфични подциљеви пројекта „Превенција сајбер и вршњачког насиља међу младима“ су:

- Оснажити омладинске раднике и омладинске вршњачке едукаторе/лидере међу маргинализованим младима за превенцију сајбер и вршњачког насиља међу младима, кроз развој инспиративног и иновативног курикулума, ЛТТА и онлине курса за оспособљавање омладинских радника.

- Оснаживање маргинализоване, дискриминисане и малтретиране омладине у развоју механизма за суочавање и ношење са сајбер и вршњачким насиљем, кроз иновативну књигу алата са радионицама за рањиву омладину.
- Размена промера добре праксе и даље развијање квалитетног стратешког партнерства између партнера из 3 европске земље са различитим искуствима у погледу сајбер насиља и превенције вршњачког насиља међу младима.

Пројектне активности су:

- A1 – Управљање пројектом
- M1 – Први састанак пројектних партнера
- O1 – Књига алата за младе, вршњачке едукаторе/лидере за превенцију сајбер и вршњачког насиља међу младима
- M2 – Други састанак пројектног тима
- O2 – Курикулум „Оснаживање омладинских радника и омладинских вршњачких лидера за превенцију вршњачког насиља лицем у лице међу младима“
- M3 – Трећи састанак пројектног тима
- O3 – Онлине курс за омладинске раднике и вршњачке едукаторе „Оснаживање омладинских радника и омладинских вршњачких лидера за превенцију вршњачког насиља лицем у лице међу младима“
- Ц1 – ЛТТА Обука тренера
- E1, E2, E3 – Отворене конференције у Србији, Хрватској и Немачкој
- M4 – Евалуациони састанак пројектног тима

Пројектни партнери су:

- *Outreach Hannover, e.V.*, Немачка
- Активни млади у срећној Европи (АМУСЕ), Србија
- *Udruga za unaprjeđivanje suvremenih životnih vještina „Ostvarenje“*, Хрватска
- *Learning Wizard d.o.o. obrt za savjetovanje*, Хрватска

УВОД У КУРИКУЛУМ

Курикулум „Оснаживање омладинских радника и омладинских вршњачких лидера за превенцију вршњачког насиља лицем у лице међу младима“ је замишљен као едукативни материјал за тренере који организују седмодневни курс о оснаживању омладинских вршњачких едукатора/лидера и омладинских радника за развој алтернативних компетенција и метода превенције и борбе против вршњачког насиља које се догађа лице у лице у свакодневним ситуацијама међу младима. Додатно, добијају подстицај да менторишу, обучавају и образују младе у локалним заједницама на тему превенције вршњачког насиља међу младима, као и да развијају нове методе у раду са различитим корисницима у својим локалним заједницама.

Курикулум се састоји из неколико делова који обогаћују његов квалитет и који пружају омладинским радницима све релевантне информације и препоруке за реализацију понуђених метода. Први део курикулума се састоји из уводних информација о теми, циљној групи, циљевима који се желе постићи спровођењем активности, а затим следи детаљна табела са програмом за седмодневни курс оспособљавања. У наставку курикулума је понуђено 15 у детаљ развијених сесија. Свака од њих укључују концепте и разумевање релевантне терминологије и приступа у раду са младима кад је реч о вршњачком насиљу и малтретирању, као и детаљне информације о изградњи групе, стратегијама суочавања са малтретирањем, важности заузимања за друге, ненасилној комуникацији и развоју метода за сузбијање агресије и превенцију вршњачког насиља међу младима.

Структура понуђених сесија укључује практичне препоруке, додатне ресурсе за читање и материјале потребне за реализацију активности. Ово је урађено са циљем да се понуди практичан и користан материјал за омладинске раднике и тренере/едукаторе/вршњаке укључене у рад са младима.

Специфични циљеви курикулума су:

- Упознати учеснике са садржајем курса и релевантним информацијама за њихово учешће, као и створити пријатно окружење за њихово међусобно упознавање;
- Разменити искуства и стварности у суочавању са вршњачким насиљем лице у лице међу младима и идентификовати сличности и разлике између друштава кроз презентације и дискусију;
- Проширити знања о раду са младима и неформалном образовању у суочавању са вршњачким насиљем и омогућити стварање креативних решења у том смислу;
- Опремити учеснике знањем о циклусу насиља кроз представљене практичних модела и интерактивних активности;
- Истражити и учити о различитим врстама и облицима малтретирања кроз различите облике учења и дискусије;
- Омогућити разумевање уобичајених знакова насилника и истражити начине препознавања ситуација малтретирања;
- Разговарати о последицама насиља на малтретирану децу и идентификовати стратегије суочавања са таквим ситуацијама;
- Разговарати о искуству малтретирања и истаћи важности прекида ћутања и тражења помоћи кроз креативне методе;
- Користити креативне методе за илустровање важности заузимања за друге кад се насиље догађа;
- Учити о различитим стиливима комуникације и истражити разлике међу њима;
- Разумети концепте ненасилне комуникације и трансформације сукоба кроз интерактивне дискусије и истражити постојеће теорије;

-
- Створити простор за развој нових интервенција за превенцију вршњачког насиља међу младима и подстаћи учеснике на активну ulogu вршњачких едукатора;
 - Презентовати развијене интервенције за превенцију вршњачког насиља међу младима и користити добијену повратну информацију за даље допуне рада;
 - Размислити о искуству и урадити евалуацију програма, логистике, као и свеукупног учења током курса.

Курикулум и развијене сесије темеље се на начелима и методологији неформалног образовања које се састоји од игри улога, интерактивних игара, групног рада, пленарних дискусија, индивидуалних активности, рефлексивних вежби, теоријског инпута, као и размене постојећих стварности и пракси као технике учења.

Програм курса

1. дан	
поподне	Долазак учесника
вече	Вече добродошлице
2. дан	
преподне	Увод и изградња групе
поподне	Размена личних искустава и стварности у суочавањз (и превенцији) са вршњачким насиљем лице у лице међу младима
поподне	Рефлексија и евалуација дана
вече	Interkulturalno veče
3. дан	
преподне	Омладински ради и неформално образовање у суочавању са вршњачким насиљем
преподне	Разумевање циклуса насиља
поподне	Врсте малтретирања и вршњачког насиља међу младима
поподне	Рефлексија и евалуација дана
4. дан	
преподне	Препознавање малтретирања младих
поподне	Последице насиља код малтретираних младих – стратегије суочавања
поподне	Рефлексија и евалуација дана
5. дан	
преподне	Помагање младима да процене ситуацију, прекину ћутање и добију помоћ
поподне	Мотивисање младих да се заузму за друге када се насиље дешава
поподне	Рефлексија и евалуација дана
6. дан	
преподне	Стилови комуникације (агресивни, пасивни, пасивно-агресивни и асертивни)
преподне	Нанесилна комуникација и трансформација сукоба
поподне	СЛОБОДНО ПОПОДНЕ
7. дан	
преподне	Улога вршњачких едукатора/лидера у превенцији вршњачког насиља међу младима и препоручене интервенције – 1. део
поподне	Улога вршњачких едукатора/лидера у превенцији вршњачког насиља међу младима и препоручене интервенције – 2. део
поподне	Рефлексија и евалуација дана
8. дан	
преподне	Размена метода за сузбијање агресије и за превенцију вршњачког насиља међу младима
поподне	Евалуација и завршетак курса
вече	Журка „До поновног сусрета“
9. дан	
преподне	Одлазак учесника

ПРЕПОРУКЕ ЗА КОРИШЋЕЊЕ ОВОГ КУРИКУЛУМА И ОРГАНИЗОВАЊЕ СЛИЧНИХ КУРСЕВА ОСПОСОБЉАВАЊА

Курикулум „Оснаживање омладинских радника и омладинских вршњачких лидера за превенцију вршњачког насиља лицем у лице међу младима“ је развијен као иновативан и користан образовни материјал за омладинске раднике и лидере који могу да га користе када са младима раде едукацију о превенцији и борби против малтретирања и вршњачког насиља. Надаље, овај курикулум може бити користан омладинским радницима и лидерима у развијању алтернативних компетенција и метода превенције и борбе против вршњачког насиља које се догађа у свакодневним ситуацијама лице у лице међу младима. Развијен је за преношење знања и лако га могу реализовати сви заинтересовани на локалном и европском нивоу.

Овај курикулум може бити инспиративан омладинским радницима и лидерима који директно раде са младима на тему малтретирања и вршњачког насиља, нарочито за реализацију седмодневног курса јер се састоји од детаљно описаних корака за едукацију о кључним аспектима ефективне комуникације, релевантних концепата о малтретирању и његовој превенцији, подстицању на активизам и мотивацији за заузимање за друге.

Пре коришћења овог курикулума за организовање курса, неопходно је да су омладински радници и лидери стекли потребна знања, вештине и ставове у области комуникације, малтретирања, сајбер малтретирања, реалности вршњачког насиља, трансформације сукоба и за то релевантне вештине. Конкретно, компетенције које треба да имају су следеће:

- Познавање теоријског оквира феномена малтретирања и његових врста, укључујући сајбер малтретирање – шта је то, зашто и где је присутно, које су стратегије суочавања и које за превенцију и борбу против ове појаве;
- Разумевање знакова препознавања насилника и ситуације малтретирања младих;
- Разумевање последица малтретирања, укључујући депресију и анксиозност;
- Напредан ниво познавања различитих стилова комуникације и ненасилне комуникације;
- Разумевање начина на који рад са младима и неформално образовање могу допринети превенцији и борби против малтретирања;
- Разумевање концепта трансформације и решавања сукоба;
- Знање о начинима како прилагодити и применити курс и радионице са младима у локалној заједници.

Свака понуђена сесија има списак компетенција које су кључне за дату тему и које ће додатно бити развијене имплементацијом активности. Поред тога, постоје специфичне препоруке везане за поједине сесије. Веома је важно организовати курс обуке пратећи све специфичности представљене у свакој сесији и обезбеђујући квалитетно окружење за учење. Ово је неопходно како би се постигли исходи учења који су дефинисани у циљу и специфичним подциљевима сваке сесије. То се може постићи у неколико фаза:

1. фаза: Пре курса

- Учесници би требало да добију инфо пакет са свим релевантним информацијама за њихово учешће и допринос програму. Такође, уколико желе активно да допринесу одређеним сесијама, неопходно је укључити такво питање у образац за пријаву или регистрациони образац.

- Организација која шаље учеснике из сваке земље би требало да организује састанке са учесницима како би их припремила за курс, припремне задатке, као и за контекст неформалног образовања.
- Учесници треба да буду спремни за рад у мултикултуралним групама и свесни важности разноврсности, толеранције и разлика у културама. Поред тога, треба да буду информисани о локалном контексту у којем се одржава курс.
- Организација домаћин треба на време да обавести учеснике о припремним задацима. Важно је да учесници спроведу кратко истраживање о вршњачком насиљу и малтретирању у својим заједницама, као и о постојећим програмима и организацијама/институцијама које се баве овом проблематиком. Такође би требало да истраже актуелне и уобичајене конфликтне ситуације у својој земљи. Све ове информације ће им олакшати учешће на курсу и помоћи им да боље разумеју обрађене теме.
- Учесници треба на време да буду обавештени да програм садржи и интеркултурално вече током којег сви учесници из одређене земље треба да организује представљање своје културе. То се може урадити доношењем локалне хране, пића, приказивањем видеа, представљањем занимљивих и јединствених чињеница, представљањем плеса, певањем песама и тако даље.

2. фаза: Током курса

- Активности овог курикулума развили су тренери из релевантних области и примене су за омладинске раднике/едукаторе и лидере који раде на превенцији малтретирања и вршњачког насиља међу младима, али и за друге заинтересоване стране и кориснике који су вољни да уче о овој теми и стекну неопходне компетенције. Одређени делови активности могу да трају краће или дуже у зависности од нивоа знања учесника и едукатор о томе треба да води рачуна и да време трајања активности прилагоди потребама групе.
- Постоје препоруке на крају сваке сесије за тренере/едукаторе који ће убудуће да реализују активности. Препоручује се да их прочитају и размотре и да реализацију активности прилагоде потребама учесника.
- Дневна евалуација/рефлексија и завршна евалуација су важни делови сваког курса, што се види и у табели програма. Рефлексија/евалуација интегрисана је у сваки дан програма као последња сесија, што омогућује осврт на активности спроведене током дана и давање повратних информација и предлога од стране учесника. Последњег дана курса се ради завршна евалуација којој треба посветити више времена да би учесници оценили програм, методе рада, изведбу тренера, енергију групе, лично учење и допринос курсу, итд.
- Тренери треба да прилагоде методе рада потребама учесника.
- Флексибилност тренера са временским оквирима одређених сесија је један важан фактор који треба имати на уму. Неке активности/сесије могу трајати дуже или краће него што је планирано, а тренери време трајања треба да прилагоде потребама учесника.

3. фаза: После курса

- По завршетку курса важно је одржавати контакт са учесницима у вези са реализацијом интервенција које су развили током курса. Треба им понудити подршку и помоћ уколико је потребно, као и тражити од њих повратну информацију и кратак извештај о спроведеним активностима.

ДЕТАЉАН ОПИС СЕСИЈА КУРСА: „ОСНАЖИВАЊЕ ОМЛАДИНСКИХ РАДНИКА И ОМЛАДИНСКИХ ВРШЊАЧКИХ ЛИДЕРА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ВРШЊАЧКОГ НАСИЉА ЛИЦЕМ У ЛИЦЕ МЕЂУ МЛАДИМА“

1.0 Увод и изградња групе

Наслов сесије: Увод и изградња групе

Трајање: 180 минута

Позадина:

Прве сесије сваког курса почињу уводним активностима чији је циљ размена кључних информација о програму и учешћу, али и изградња тима. У овој сесији учесници ће бити информисани о целокупном пројекту, циљевима курса, детаљном програму курса, логистичким информацијама и тако даље. Поред тога биће спроведено неколико активности за изградњу тима да би се подстакла сарадња и комуникација међу учесницима који долазе из различитих земаља и са различитим искуствима по питању теме курса. Упознавање и изградња тима биће постигнути помоћу различитих игара за памћење имена учесника и за стварање пријатне и опуштене атмосфере, итд. Део ове сесије биће посвећен активностима које се баве исходима учења, очекивањима учесника од програма курса и другим релевантним информацијама за њихово активно учешће.

Циљ сесије: Упознати учеснике са курсом и релевантним информацијама за њихово активно учешће, као и стварање пријатног окружења за међусобно упознавање.

Специфични подциљеви:

- Упознати учеснике са пројектом и курсом;
- Представити детаљан програм курса;
- Створити пријатно окружење за међусобно упознавање ученика;
- Подстаћи изградњу тима;
- Размишљање и разговор о очекивањима и доприносима учесника.

Компетенције које обухвата сесија:

- Вишејезичне компетенције;
- Рад у групи;
- Дигиталне компетенције;
- Личне, друштвене и компетенције за учење;
- Математичке компетенције и компетенције за науку, технологију и инжењерство;
- Писменост;
- Културна освештеност и компетенције изражавања.

Методологија и методе:

- Представљање пројекта;
- Интерактивне вежбе;

- Мозгање;
- Немогућа мисија – за изградњу групе;
- Дебрифинг.

Ток сесије:

I. Увод у курс и добродошлица (10 минута)

Координатор пројекта започиње курс кратким уводом у пројекат и пожели свим учесницима добродошлицу. Даје кључне информације о курсу и његовим циљевима. Затим се други чланови организационог тима кратко представљају и поздрављају учеснике.

II. Круг имена (5 минута)

Након представљања организационог тима и тренера, следећих 5 минута посвећено је представљању учесника. Један по један се представљају тако што наводе своје име, земљу, организацију која их шаље на обуку и своје интересовање/допринос за учешће на курсу.

III. Информације о пројекту, циљевима курса и детаљном програму (25 минута)

Организациони тим укратко представља пројекат и кључне активности заједно са координатором пројекта. Затим представљају курс и теме које ће бити обрађене. Надаље, тренери настављају са детаљним програмом и укратко представљају сесије и теме.

IV. Очекивања, страхови и доприноси – брод и море (30 минута)

Кад учесници добију све информације везане за програм, тренери их уводе у прву активност која захтева ангажман учесника. Активност се односи на дискусију и навођење очекивања која учесници имају од програма и целокупног курса, страхове које имају, као и доприносе које ће дати својим учешћем. Тренер представља модел „Брод и море“ који ће се користити током ове активности. На флипчарт папиру је нацртан чамац у мору са таласима и ветром. Учесници добијају информацију да брод на цртежу представља елемент очекивања, море представља целокупни програм, таласи представљају елемент страхова и на крају ветар представља допринос.

Након увода, учесници добијају самолепљиве папире различитих боја, хемијске оловке и бојице/фломастере. У наредних 15 минута на папире треба да напишу речи или да нацртају цртеж за сваки од представљених елемената (море, брод, ветар, таласи) и уз цртеж/речи поставити очекивања, страхове и доприносе за овај курс. На овом задатку раде индивидуално и у тишини не ометајући једни друге. Кад сви заврше, тренер почиње да представља садржај са папире заједно са учесницима и лепи их на флипчарт. На крају сесија поставља флипчарт на видљиво место у радној соби, тако да га учесници могу видети током целокупног курса и повремено размисле о томе шта су написали (исто се односи на тренере који садржај ове сесије треба да узму у обзир приликом спровођења свих сесија курса).

V. Међусобно познавање –кравата са три истине и једном лажи (25 минута)

Следећа активност је међусобно упознавање учесника и почетак изградње тима. Учесници добијају различите материјале: папире, бојице, фломастере, хемијске оловке, самолепљиве папире, селотејп, креп траку, итд. Сваки учесник треба себи да дизајнира и направи своју личну кравату. На кравату треба да напишу своје име и земљу из које долази. Затим кравате залепе на мајицу. Поред тога, користе самолепљиве папире за писање 3 истине и 1 лажи о себи. То може бити занимљива чињеница или нешто што се односи на њихове студије, хобије, омиљену храну/пића, итд, и онда лепе папире на своју кравату. Када сви залепе своје изјаве на кравате почиње упознавање – тренер учесницима даје инструкцију да у наредних 20 минута треба да упознају што је више могуће других учесника и да погоде која од њихових изјава је лажна. Једино правило које сви треба да поштују је да не кажу које изјаве су истините а које лажне приликом упознавања јер то треба да погоде особе са којима се упознају. Учесници

треба да покушају да упознају што више људи у датом времену, но свакако треба да се фокусирају на оне са којима још нису имали прилику да разговарају.

VI. Немогућа мисија за изградњу тима (50 минута)

Сесија се наставља даље са активностима за изградњу тима. Следећи изазов је игра „немогућа мисија“ која захтева самоорганизацију целе групе учесника. У овој активности имају 45-50 минута за испуњавање различитих задатака како би успешно завршили мисију. Од тренера добијају информацију да ће добити 10-15 различитих задатака које су тренери припремили унапред. Ови се задаци састоје од упознавања локалне заједнице и места на којима се одржава курс, као и подстицајног групног рада и тимбилдинга. Потенцијални задаци могу бити: певање песме на локалном језику као група, кратак разговор са људима из локалне заједнице, учење како се броји на локалном језику, проналажење важних кипова/споменика/спортске дворане/културних центара, групно фотографисање, итд. Тренери не дају никакве инструкције о томе како да се група организује, јер се од учесника тражи самоорганизација како би урадили све задатке. За сваки урађени задатак добијају печат од тренера да би се пратило остварење целокупне мисије.

VII. Дебрифинг (20 минута)

Кад група заврши све задатке окупља се у радној соби где ће да представи сваки обављени задатак. Након тога, тренер започиње дебрифинг са питањима у вези са активностима спроведеним на уводној сесији. Користи следећа питања:

- Колико вам је тешко/лако било да запамтите имена једни других? Сећате ли се свих имена сад?
- Која вам се активност највише свидела током ове сесије и зашто?
- Колико је „немогућа мисија“ била тешка/лака? Како сте функционисали као тим са људима које не познајете добро?
- Да ли је ли ваша група имала вођу или Како сте организовали поделу задатака?
- Да ли сте укључили све учеснике да бисте извршили задатак?
- Да ли су информације о курсу и програму јасне свима?

VIII. Групни споразуми (15 минута)

Последња фаза ове сесије је дефинисање групног споразума за рад и целокупно учешће на курсу. Тренер позива учеснике да у наредних 5 минута размисле о елементима групног споразума који ће осигурати укљученост свих, поштовање према свима и пријатно окружење за рад/учење. Након 5 минута тренер позива учеснике да дају своје предлоге за групни споразум и записује их на флипчарт. У случају да постоји оклевање или збуњеност код учесника, тренер може да напише један или два предлога на флипчар да би подстакнуо учеснике.

Потребни материјали: Флипчарт папир, маркери, самолепљиви папирићи, А4 папири, бојице, фломастери, хемијске, лаптоп, пројектор, шарени папири и различити ситни украси за активност са краватом, звучници за музику током активности „Брод и море“.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Препоручује се да тренер пушта музику у позадини током активности „Брод и море“ како би учесници могли да раде у опуштајућој атмосфери.
- Задаци за активност „немогућа мисија“ могу да се састоје и од нечега у вези са темом курс. Међутим, примарни циљ ове активности је подстицање тимског рада и укључивања у групу. Такође, задатке треба организовати у складу са временским условима и уколико су они неповољни активности напољу треба ограничити.

2.0 Размена личних искустава и стварности у суочавању (и превенцији) са вршњачким насиљем лице у лице међу младима

Наслов сесије: Размена личних искустава и стварности у суочавању (и превенцији) са вршњачким насиљем лице у лице међу младима

Трајање: 180 минута

Позадина:

Ова сесија приближава учесницима тему која ће бити обрађена током програма. Учесници током ове сесије треба да размишљају о реалности у њиховој земљи када је реч о вршњачком насиљу лице у лице и његовој превенцији међу младима. Ова сесија повезана је са припремним задатком који се тражи од учесника пре доласка на курс, а то је кратко истраживање на ову тему у њиховој заједници/земљи. То укључује и представљање постојећих програма којима се њихова организација бави и које је имплементирала у прошлости, као и лична искуства и она које су истражили. Сесија је осмишљена тако да полако уводи учеснике у тему тако што прво истражују ситуацију у својим земљама, затим се упознају са ситуацијом у другим земљама да би могли искористити искуство стечено на курсу за будућа решења овог проблема у својој локалној заједници.

Циљ сесије: Поделити искуства и реалности вршњачког насиља лице у лице и идентификовати сличности и разлике између друштава кроз презентације и дискусију.

Специфични подциљеви:

- Истраживање реалности у земљи о вршњачком насиљу лицем у лице и његовој превенцији међу младима;
- Размена сопственог искустава у вези са темом;
- Разговарати о сличностима и разликама између земаља на основу заједничке стварности;
- Промовисати вештине презентације и истраживања.

Компетенције које обухвата сесија:

- Вишејезичне компетенције;
- Рад у групи;
- Комуникација;
- Дигиталне компетенције;
- Личне, друштвене и компетенције за учење;
- Писменост;
- Културна освешћеност и компетенције изражавања.

Методологија и методе:

- Рад у малим групама – националне групе;
- Презентације;
- Рад у међународним групама.

Ток активности:

I. Увод у сесију и задатак (10 минута)

Тренер започиње ову сесију кратким увођењем учесника у циљеве програма питајући их о припремном задатку који су добили пре доласка. Затим их информише да ће током сесије радити у националним групама и комбиновати своје знање, стручност и податке истраживања да би могли да припреме презентацију за друге групе и сазнали више о стварности у другим земљама када је у питању вршњачко насиље (и његова превенција) лице у лице међу младима. Тренер наглашава да у презентацију треба да укључе и постојеће програме (лично искуство или искуства организације) за спречавање вршњачког насиља међу младима.

II. Рад у националним групама – истраживање (80 минута)

Учесници формирају националне групе и почињу да раде на свом задатку. Имају 70 минута за истраживање и комбиновање података које су истражили пре доласка на курс. Тренер их обавештава да овај део активности могу да раде и ван радне собе. Групе добијају следећа питања која ће им помоћи да припреме презентацију на задату тему:

- Каква је стварност по питању вршњачког насиља лице у лице и његове превенције у вашој земљи?
- Којим подацима или статистикама имате приступ?
- Који су постојећи образовни програми за спречавање вршњачког насиља у вашој заједници?
- Суочавају ли се институције и организације које раде на овој теми са изазовима? Који су најчешћи изазови које доживљавају?

III. Презентације (50 минута)

Све групе се окупљају у радној соби да би представиле свој рад. Свака група има 5-7 минута за излагање након чега следе питања других група.

IV. Рад у међународним групама - размена (40 минута)

У овом делу сесије учесници формирају мешовите групе. Свака група има бар једног представника из сваке земље да би могли да размене и продискутују информације из претходних презентација. Након формирања група, учесници добијају упутство за следећи задатак. Треба да продискутују о сличностима и разликама које су приметили слушајући једни друге током презентација. За овај део задатка имају 20 минута. Поред тога, треба да разговарају о томе како виде своју улогу као активних чланова у својој заједници. И за овај део задатка имају 20 минута. Након тога се све групе окупљају у радној соби и укратко деле исходе својих разговора.

Потребни материјали: А4 и А3 папири, флипчарт папири, самолепљиви папирићи, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Тренер треба да провери са учесницима да ли су урадили припремни истраживачки задатак. Уколико све националне групе имају већ припремљене податке, време предвиђено за ову сесију ће им бити довољно да припреме презентације. Уколико групе нису урадиле припремни задатак, тренер треба да прилагоди време трајања овог дела сесије тако да се све групе добро припреме за презентације.
- Учесницима треба напоменути да воде белешке током рада у међународним групама да би им било лакше да поделе своје исходе током пленарног дела сесије, као и да би забележили своје виђење њихове активне улоге у заједницама у којима раде.

3.0 Омладински рад и неформално образовање у суочавању са вршњачким насиљем

Наслов сесије: Омладински рад и неформално образовање у суочавању са вршњачким насиљем

Трајање: 70 минута

Позадина:

Омладински рад и неформално образовање су блиско повезани и баве се решавањем различитих тема и питања са којима се друштво суочава. Док је неформално образовање присутно у различитим образовним програмима, у омладинском раду је оно буквално главни вид образовања који се користи. То је због чињенице да у програмима омладинског рада постоји јасна потреба да се користе интерактивне и атрактивне методологије које су такође практичне и инклузивне. Веома је важно научити како повезати ова два концепта и методологије у раду на превенцији вршњачког насиља. Присуство насилника и малтретиране омладине је значајно велико и није довољно обезбедити само предавање о овом проблему. Стога ова сесија посебно истиче важност повезивања омладинског рада и неформалног образовања по питању вршњачког насиља и покреће дискусију о томе како ова веза може да функционише.

Циљ сесије: Проширити знања о омладинском раду и неформалном образовању у суочавању са вршњачким насиљем и омогућити стварање креативних решења по том питању.

Специфични подциљеви:

- Научити о повезаности неформалног образовања и омладинског рада;
- Разговарати о томе како се неформалне образовне праксе у омладинском раду могу користити приликом суочавања са вршњачким насиљем;
- Подстицање креативног и критичког размишљања о овој теми кроз практичан рад;
- Подићи свест о спречавању вршњачког насиља кроз рад са младима.

Компетенције које обухвата сесија:

- Рад у групи;
- Комуникација;
- Дигиталне компетенције;
- Личне, друштвене и компетенције за учење;
- Писменост;
- Предузетничке компетенције.

Методологија и методе:

- Теоријски инпут;
- Интерактивна активност „Акваријум“.

Ток сесије:

I. Теоријски инпут о омладинском раду и неформалном образовању (20 минута)

Тренер започиње сесију теоријским инпутом о омладинском раду и најчешћим образовним програмима и активностима који се проводе под овим појмом. Затим наставља са теоријским

инпутом о неформалном образовању, укључујући методологије учења, важност динамике групе, стилове учења, важност постављања циљева, мотивације у учењу, инклузију, закључивање и тако даље. У посљедњих 5 минута сесије тренер води кратку дискусију о повезаности омладинског рада и неформалног образовања наводећи различите примере и њихову функционалност из претходно спроведених пројеката.

II. Активност „Акваријум” (50 минута)

Сљедећа активност је интерактивна дискусија која се спроводи помоћу методе „Акваријум”. Тренери морају припремити радну собу за ову активност тако што поставе акваријум у средину собе и у њега ставе папириће са питањима/темама за дискусију. Акваријум затим окружују са 4 столице које чине мали круг, а остатак столица постављају око њих у већи круг. Тренер учесницима даје информацију да је мали круг са 4 столице намењен онима који добровољно учествују у дискусији, док остали учесници седе у већем кругу и пажљиво прате дискусију. Иако у дискусији у датом тренутку учествује само 4 учесника, сви остали у великом кругу морају активно да слушају како би могли да замене некога ко је у малом кругу и тако се укључили у дискусију. То могу да учине тако што ће једног од 4 волонтера дотаћи по рамену и тако дати знак да желе да уђу у дискусију. Када волонтер чије је раме дотакнуто заврши са својим излагањем мења место са особом из великог круга која се јавила да се укључи. Дискусија се наставља све док се последња тема не извуче из акваријума, али не дуже од 50 минута. Сљедеће теме/питања се користе за дискусију:

- Вршњачко насиље је/није присутно у образовним установама;
- Омладински рад се у својим програмима довољно бави вршњачким насиљем;
- Праксе неформалног образовања доприносе инклузивнијем друштву;
- Која је најефикаснија НФЕ метода које се користи у омладинском раду за спречавање вршњачког насиља?;
- Методологије неформалног образовања о вршњачком насиљу нуде дугорочна/краткорочна решења за превенцију вршњачког насиља.

Потребни материјали: Акваријум, папирићи са темама/питањима исечени у облику риба, А4 и А3 папири, флипчарт папири, самолепљиви папирићи, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Пропратни документи и додатна литература:

- *Inclusion A to Z* написана од стране SALTO YOUTH:
<https://www.salto-youth.net/downloads/4-17-3141/InclusionAtoZ.pdf>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Вежба „Акваријум” треба да буде јасно објашњена учесницима како би се избегла било каква збуњеност када дискусија почне. Свим учесницима треба да буде јасно да треба активно да слушају и да морају дати знак када желе да се укључе у дискусију.

4.0 Разумевање циклуса насиља

Наслов сесије: Разумевање циклуса насиља

Трајање: 110 минута

Позадина:

Разумевање циклуса насиља један је од првих битних корака који помаже у схватању Закона о насиљу и решавању тог проблема. Према *Logginsu* (2022.), неки људи који су доживели било коју врсту физичког, сексуалног или емоционалног малтретирања могу потврдити да се малтретирање догодило у врло предвидивим циклусима. У неким случајевима се насиље може понављати и може да има генерацијско корење.¹ Дакле, насиље се не догађа изненада, већ је оно резултат низа фактора који су утицали на ситуацију у којој једна особа врши насиље над неким другим. Важно је пренети младима и омладинским радницима информације о томе како се догађа насиље и шта га узрокује, као и разумевање целог циклуса насиља како би могли да спрече и реше овај проблем у њиховој заједници. Ова сесија обухвата садржаја и интерактивне активности које доприносе разумевању циклуса насиља, дискусију о свакој фази тог циклуса, као и мозгање о различитим сценаријима за заустављање насиља.

Циљ сесије: Опремити учеснике знањем о циклусу насиља кроз практичне и интерактивне методе.

Специфични подциљеви:

- Представити модел циклуса насиља;
- Створити окружење за дискусију и разумевање сваке фазе циклуса насиља;
- Промовисати критичко мишљење за разумевање насилних радњи;
- Разговарати о фази порицања унутар циклуса насиља.

Компетенције које обухвата сесија:

- Критичко мишљење;
- Рад у групи;
- Комуникација;
- Дигиталне компетенције;
- Писменост.

Методологија и методе:

- Рад у групи – активност „Светски кафић“;
- Презентације;
- Дискусија;
- Теоријски инпут.

Ток сесије:

I. Рад у групама – активност „Светски кафић“ (55 минута)

Тренер наглашава да је фокус ове сесије разумевање циклус насиља. Даје учесницима информацију да ће током следећих 45 минута радити у малим групама. У радној соби

¹ Loggins, B. L. (2022, August 26). What Is the Cycle of Violence? <https://www.verywellmind.com/what-is-the-cycle-of-violence-5207964>

намештена су 4 стола која представљају „Светски кафић“. Сваки сто има папир са једним од следећих наслова:

- Стварање напетости
- Акутна експлозија
- Медени месец/помирење
- Мир

Поред тога, сваки сто има различите радне материјале као што су папири, маркери, фломастери, бојице, итд., које могу користити за свој рад, као и освежење за стварање опуштене атмосфере кафића. Учесници су подељени у 4 мале групе и свака група седи за својим столом. Прво треба да се договоре ко од њих ће бити модератор групе. Затим тренер даје инструкције за задатак: као група имате 15 минута да на флипчарт папир напишете своје разумевања и искуство/знање за задати појам. Затим ћете добити знак за прелазак за следећи сто како бисте на сличан начин дали допринос и другим задатим темама, али за мање времена, тачније у 3 круга од по 10 минута. Једино модератор групе све време остаје за истим столом и упућује сваку следећу групу у тему и од њих тражи да допуне садржај папира, али да не понављају оно што је ваћ написано.

Учесници почињу са радом и после 15 минута прелазе за други сто. Пребацивање се догађа још два пута, док свака група не допринесе теми за сваким столом и коначно поново дође до стола за којим су почели. Тренер им даје додатних 5 минута за сумирање садржаја и припрему кратке презентације.

II. Презентације и дискусија (35 минута)

Све групе укратко представљају садржај у 3-5 минута. Након сваке групе посвећује се неколико минута за питања и додатне инпуте или коментаре. Након свих презентација тренер започиње кратку дискусију помоћу следећих питања:

- Како разумете порицање?
- Шта се догађа у случају порицања?

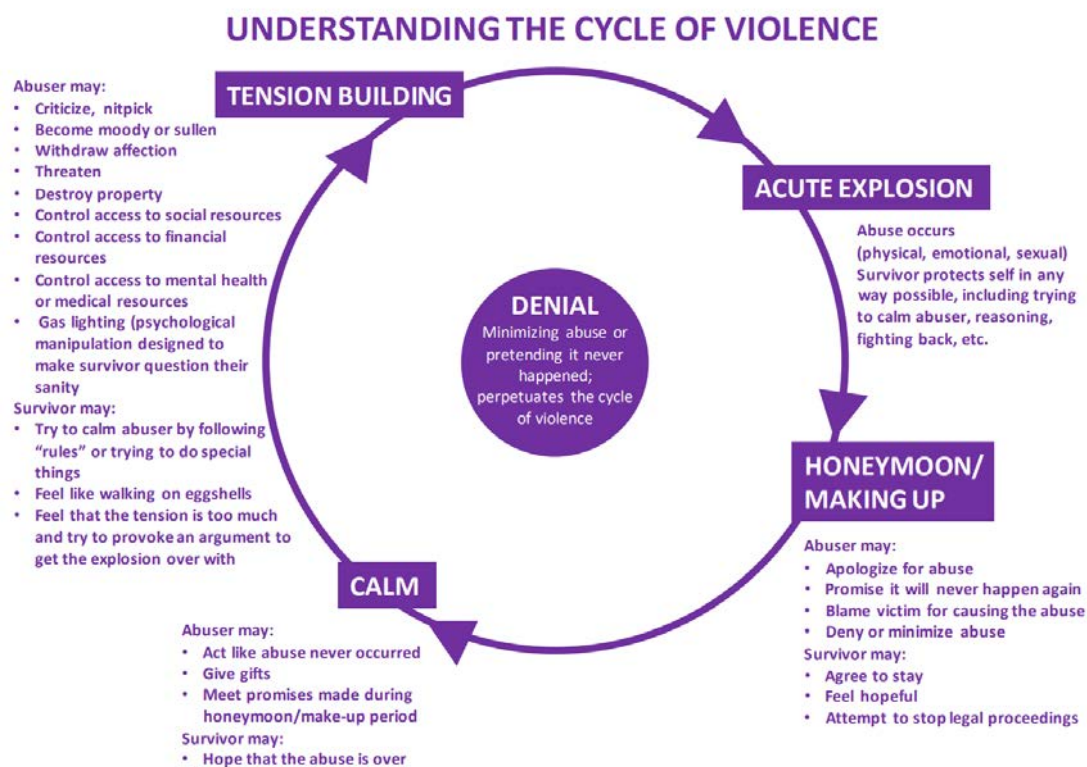
Након 10-15 минута тренер завршава дискусију и наглашава да је следећи део сесије посвећен темељнијем објашњавању и разумевању појмова који су управо обрађени кроз активност светског кафића.

III. Теоријски инпут: Циклус насиља (20 минута)

Тренер је припремио *PowerPoint* презентацију са теоријским инпутом о циклусу насиља. Презентација се састоји од следећег садржаја:

- Шта је циклус насиља?
- Постојеће теорије и модели циклуса насиља
- 4 елемента који чине циклус насиља
- Стварање напетости
- Акутна експлозија
- Медени месец/помирење
- Мир
- Фаза порицања

Тренер треба за сваког учесника да одштампа модел Циклуса насиља, на којем је цео циклус представљен визуелно и са наведеним кључним карактеристикама. Слика испод представља модел циклуса насиља.

Слика: Разумевање циклуса насиља (н.д.), Извор: UNDERSTANDING THE CYCLE OF VIOLENCE. (n.d.). [Slide show]. Colorado College.

<https://www.coloradocollege.edu/other/wellness/pdfs/cycle%20of%20violence%20002.pdf>

Потребни материјали: флипчарт папири са исписаним појмовима за сваки сто светског кафића, А4 и А3 папири, самолепљиви папирићи, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор, освежење за све групе, одштампан модел „Циклус насиља“ за сваког учесника.

Пропратни документи и додатна литература:

- Материјали за теоријски инпут: Loggins, B. L. (26. kolovoz, 2022). *What Is the Cycle of Violence?* <https://www.verywellmind.com/what-is-the-cycle-of-violence-5207964>
- UNDERSTANDING THE CYCLE OF VIOLENCE. (n.d.). [Slide show]. Colorado College. <https://www.coloradocollege.edu/other/wellness/pdfs/cycle%20of%20violence%20002.pdf>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Методу светског кафића треба добро објаснити пре почетка како би учесници били свесни временских ограничења током рунди и реаговали у складу са тим. Активност може да траје и дуже од планираног времена уколико тренер процени да је то потребно. Нарочито крај сесије за сумирање садржаја и припрему презентације може да траје дуже од предвиђеног времена.

5.0 Врсте малтретирања и вршњачког насиља међу младима

Наслов сесије: Врсте малтретирања и вршњачког насиља међу младима

Трајање: 180 минута

Позадина:

Малтретирање и насиље догађа се у различитим околностима. Неко малтретирање или насиље од својих вршњака може доживети због изгледа, сексуалног идентитета, расе или етничке припадности, понашања, друштвеног статуса и тако даље. Важно је да омладински радници разумеју да се било која врста малтретирања може догодити директно или индиректно кроз гласине или ширење негативних информација о некоме. Постоје различите врсте малтретирања: физичко, друштвено, вербално, имовинско насиље и сајбер малтретирање. Сајбер малтретирање је нови и брзорастући начин малтретирања који је присутан у онлине свету и обухвата различите категорије. Циљ ове сесије је да покрије све ове аспекте и врсте малтретирања који су доста присутни међу младима. Састоји се од различитих активности и теоријског инпута који ће осигурати квалитетно разумевање теме од стране учесника.

Циљ сесије: Истражити и учити о различитим врстама и облицима малтретирања помоћу различитих облика учења и дискусију.

Специфични подциљеви:

- Разумети директне и индиректне облике малтретирања;
- Учити о врстама малтретирања и вршњачког насиља;
- Дубље истражити сајбер насиље и његову присутност међу младима;
- Разумевање стварности малтретирања и вршњачког насиља међу младима у различитим земљама.

Компетенције које обухвата сесија:

- Критичко мишљење;
- Тимски рад;
- Комуникација;
- Дигиталне компетенције;
- Личне, друштвене и компетенције за учење;
- Писменост.

Методологија и методе:

- Рад у малим групама;
- Презентације;
- Теоријски инпут;
- Дискусија.

Ток сесије:

I. Увод у тему (15 минута)

Тренер започиње сесију кратким уводом у тему. У овом делу сесије даје увид у два облика малтретирања: директно и индиректно малтретирање. Овај инпут служи као битна

информација за учеснике како би могли да истраже све врсте малтретирања и вршњачког насиља међу младима.

II. Врсте малтретирања – рад у малим групама (55 минута)

За овај део сесије се учесници деле у 5 малих група. Пре давања упутстава за задатак, тренер представља главне врсте малтретирања:

- Физичко
- Друштвено/психолошко
- Вербално
- Имовинско
- Сајбер

Након што је дао дефиницију сваке врсте малтретирања, тренер даје свакој групи задатак да истражи одређену врсту малтретирања. Имају 50 минута за дискусију у својим групама, за проналажење информација о задатој истраживачкој теми, као и за припрему детаљне презентације.

III. Врсте малтретирања: презентације (60 минута)

Учесници се окупљају у радној соби ради презентација. Свака група има 7-10 минута за представљање свог истраживачког задатка. Након сваке презентације одржава се кратка сесија за питања и одговоре, поштујући планирано време сесије.

IV. Сајбер малтретирање и његове врсте (20 минута)

Тренер даје учесницима додатне теоријске информације о сајбер малтретирању и врстама сајбер малтретирања, као што је приказано на слици испод.

Masquerade / impersonation Breaking into someone's account, posing as that person and sending messages to make the person look bad, get that person in trouble or danger, or damage that person's reputation or friendships.	Exclusion Intentionally excluding someone from an online group, like a "buddy list" or a game.	Outing and trickery Sharing someone's secrets or embarrassing information online. Tricking someone into revealing secrets or embarrassing information, which is then shared online.
Denigration "Dissing" someone online. Sending or posting cruel gossip or rumors about a person to damage his or her reputation or friendships.	Flaming Online fights using electronic messages with angry and vulgar language.	
	Cyberstalking Repeatedly sending message that include threats of harm or are highly intimidating; engaging in other online activities that make a person afraid for his or her safety.	Online Harassment Repeatedly sending offensive, rude and insulting messages.
In addition to the 7 types identified by Willard (2006), trolling is another phenomenon that has become extremely visible through the recent election campaigns in various countries and also towards online religious, animal rights groups etc.	Trolling: Intentionally posting provocative messages about sensitive subjects to create conflict, upset people, and bait them into "flaming" or fighting.	

Слика: Врсте сајбер малтретирања, Извор:

https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2117/KYSFCB%20Toolkit.pdf

V. **Дискусија (30 минута)**

Тренер започиње дискусију како би сажео исходе учења ове сесије и закључио тему. За то може да користи следећа питања:

- Колико сте добро упознати са врстама малтретирања?
- Колико сте добро упознати са врстама сајбер малтретирања?
- Да ли се сусрећете са ситуацијама малтретирања у својој заједници? Колико често?

Потребни материјали: А4 и А3 папири, флипчарт папири, самолепљиви папирићи, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Пропратни документи и додатна литература:

- *Gavin, M. L. (February, 2019). Dealing with Bullying (for Teens) - Nemours KidsHealth. Kids Health Org. Pristupljeno 2022, sa stranice <https://kidshealth.org/en/teens/bullies.html>*
- *Uludag University in Bursa, Turkey, Aurel University, Arad, Romania, Centre Neuro-Psychiatrique Saint-Martin, Dave, Belgium, & Asociación Cultural Social y Educativa Segundas Oportunidades, Telde, Spain. (2016). Knjiga alata: KEEPING YOUTH SAFE FROM CYBERBULLYING. https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2117/KYSFCB%20Toolkit.pdf*

6.0 Препознавање малтретирања младих

Наслов сесије: Препознавање малтретирања младих

Трајање: 180 минута

Позадина:

У многим случајевима су млади део или се сусрећу са ситуацијама социјалне искључености, стида, манипулације или дискриминације. Иако су те ситуације прилично уобичајене у школама, омладинским клубовима и рекреативним центрима, оне се не третирају као малтретирање. Ова сесија је усмерена на препознавање знакова код некога ко спроводи чин малтретирања, као и на идентификовање и препознавање ситуација када је неко малтретиран. Сесија се састоји од дискусије о ситуацијама социјалне искључености, стида и дискриминације како би учесници разумели колико су уобичајене и колико често млади доживљавају те ситуације и бивају малтретирани у свакодневном животу.

Циљ сесије: Препознати уобичајене знакове код насилника и истражити начине препознавања ситуација малтретирања.

Специфични подциљеви:

- Препознати уобичајене знакове код насилника;
- Научити препознати ситуације у којима су млади изложени малтретирању;
- Разговарати о ситуацијама суочавања са искљученошћу, стидом, дискриминацијом, манипулацијом;
- Користити анализу групног рада и дискусију за темељно разумевање теме.

Компетенције које обухвата сесија:

- Комуникација и сарадња;
- Дигиталне компетенције;
- Критичко мишљење;
- Аналитичке компетенције;
- Писменост.

Методологија и методе:

- Пробијање леда – интерактивна активност;
- Приказивање видеа;
- Рад у малој групи;
- Презентације;
- Дискусија.

Ток сесије:

I. Пробијање леда – активност „Обрис човека“ (30 минута)

Ова сесија почиње активношћу под називом „Обрис човека“. Тренер тражи два волонтера за активност. Овај пар добија дугачак комад папира (око 183 цм) који се поставља вертикално на зид/врата. Добијају упутство да на њега треба наизменично да нацртају обресе једни других. Тачније, прва особа црта десну страну свог пара, а након тога, друга особа црта леву страну свог пара. Први пар служи као сликовит пример датих упутстава, а затим остали учесници формирају парове и цртају своје обресе на папир који су добили од тренера. За цртање обреса

и исписивање занимљивих чињеница једни о другима имају 20 минута. Након тога презентују своје цртеже и укратко износе своје утиске о процесу.

II. Приказивање видеа и дискусија о утисцима – знакови насилника (25 минута)

Тренер уводи учеснике у тему дана и наглашава да су следеће активности врло специфичне и да се користе у сврху препознавања насилника и младих који су малтретирани. Након неколико минута увода у сесију, тренер приказује видео о уобичајеним знаковима насилника који се састоје од следећег:

- Доминирајућа нарав или склоност ка контроли
- Ниско самопоуздање
- Импулсивно деловање/недостатак самоконтроле
- Недостатак емпатије
- Намерно агресивно понашање
- Дискриминишуће радње

Након приказа видеа тренер позива учеснике да поделе своје утиске. На флипчарт папир записује уобичајене знакове насилника да би они били видљиви учесницима.

III. Како препознати малтретирање младих? – рад у малим групама (40 минута)

Учесници су подељени у 4 мале групе у којима ће радити наредних 40 минута. Тренер им даје инструкцију да, имајући на уму знакове насилника из видеа, одговоре на следеће питање:

- Како препознати малтретирање младих?

Све групе одговарају на исто питање и треба да припреме кратку презентацију за наставак сесије.

IV. Презентације (50 минута)

Учесници се окупљају у радној соби ради презентација. Свака група има 10 минута за представљање свог рада. Након сваке презентације одржава се кратка сесија за питања и одговоре, поштујући планирано време сесије.

V. Дискусија (35 минута)

Тренер завршава сесију дискусијом о следећим ситуацијама које расветљавају ситуације малтретирања и које је важно препознати:

- Како схватате ситуацију у којој се ради о нечијој искључености из групе?
- Да ли сте се сусрели са ситуацијом у којој је неко доживео срамоту?
- Да ли сте се сусрели са ситуацијом у којој је неко доживео дискриминацију?
- Да ли знате како функционише манипулација и да ли сте икад препознали такву ситуацију?

Завршавајући дискусију, тренер још једном наглашава важност препознавања ситуација малтретирања и освешћивања о њима, нарочито ако се дешавају у већим групама.

Потребни материјали: А4 и А3 папири, велики папири за „обрис човека“, флипчарт папири, самолепљиви папирићи, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Пропратни документи и додатна литература:

- *Video: The 6 Common Signs of a Bully. (6. svibnja, 2021). [Video]. You Tube. https://www.youtube.com/watch?v=y-HC_xXAIRA*

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Тренер треба да обезбеди плодносно и живахну дискусију током дељења утисака о видеу, као и на самом крају сесије како би учесници стекли што јасније разумевање представљених елемената. Препоручује се да тренер води белешке о кључним речима и примерима које учесници наводе.

7.0 Последице насиља код малтретираних младих – стратегије суочавања

Наслов сесије: Последице насиља код малтретираних младих – стратегије суочавања

Трајање: 180 минута

Позадина:

Обухватајући различите аспекте малтретирања и препознавања ситуација кад је особа малтретирана или она малтретира друге, курс се у наставку фокусира на последице насиља код малтретираних младих. Познавање последица од велике је важности за пружање помоћи младима у превазилажењу трауме, тескобе, депресије или других потенцијалних последица које могу да се јаве. Ова сесија ће детаљно да покрије све ове аспекте и омогући учесницима да се упознају са стратегијама суочавања са последицама насиља.

Циљ сесије: Разговарати о последицама насиља код малтретираних младих и идентификовање стратегија суочавања са таквим ситуацијама.

Специфични подциљеви:

- Промисљање и разговор о последицама насиља код малтретираних младих;
- Разговарати о најчешћим облицима малтретирања;
- Истражити стратегије суочавања са малтретирањем и вршњачким насиљем;
- Обезбедити простор за дискусију о овој теми и ситуацијама из свакодневног живота.

Компетенције које обухвата сесија:

- Критичко мишљење;
- Комуникација и суочавање;
- Аналитичке компетенције;
- Дигиталне компетенције;
- Личне, друштвене и компетенције за учење;
- Писменост.

Методологија и методе:

- Саморефлексија;
- Мозгање;
- Разговор у паровима;
- Рад у малим групама;
- Презентације.

Ток сесије:

I. Најчешћи облици малтретирања код младих – саморефлексија (20 минута)

Тренер започиње сесију исписивањем питања на флипчарт папир: Који су најчешћи облици малтретирања код младих? Позива учеснике да искористе 10 минута за саморефлексију о томе. На располагању су им мали папири и фломастери на које могу записати кључне речи свог размишљања. Након 10 минута учесници међусобно деле нека од својих размишљања.

II. Мозгање (25 минута)

Сесија се наставља мозгањем. Тренер поставља учесницима следеће питање: Размислите о томе како се млада особа осећа када је малтретирана? Записује питање на флипчарт папир, а затим и кључне речи из одговора учесника. Након тога, тренер пита учеснике да ли су икада доживели да им се обрати млада особа, или неко кога познају, да би поделила своја осећања након што ју је неко малтретирао.

III. Главне последице насиља код малтретираних младих – разговор у паровима (35 минута)

Након размишљања о томе како се осећају млади који су малтретирани, тренер тражи од учесника да формирају парове и искористе наредних 15 минута за разговор о томе које би могле бити главне последице насиља код малтретираних младих. Сви парови треба да запишу кључне резултате свог разговора. Након 15 минута, сви се окупљају у радној соби да би поделили резултате својих разговора. Затим, заједно са тренером, настављају разговор о теми и познатим случајевима из својих заједница.

IV. Стратегије суочавања – рад у малим групама (50 минута)

За овај део сесије, учесници су подељени у 4 мале групе. Тренер им даје инструкцију да у наредних 50 минута треба да истраже стратегије суочавања код малтретираних младих и да припреме кратку презентацију. Све групе треба да одговоре на конкретно питање:

- Које су стратегије суочавања са малтретирањем и насиљем међу младима?

V. Презентације (50 минута)

Учесници се окупљају у радној соби ради презентација. Свака група има 10 минута за представљање свог рада. Након сваке презентације одржава се кратка сесија за питања и одговоре, поштујући планирано време сесије.

Потребни материјали: А4 и А3 папири, флипчарт папири, самолепљиви папирићи, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Током активности саморефлексије тренер може да пусти тиху музику да би подржао фокус учесника.
- Ова сесија од учесника захтева велики фокус и концентрацију. Да би им се овај процес олакшао, препоручује се да пре доласка на курс ураде истраживање о примерима из заједнице. То ће им олакшати да различите примере повежу са теоријским и практичним делом сесије.
- С обзиром на то да ова сесија захтева много доприноса од учесника, пуно размишљања и давања идеја, тренер може да уведе мале паузе између активности или да део сесије одржи на отвореном.

8.0 Помагање младима да процене ситуацију, прекину ћутање и добију помоћ

Наслов сесије: Помагање младима да процене ситуацију, прекину ћутање и добију помоћ

Трајање: 180 минута

Позадина:

Врло често се у социологији сусрећемо са говором о доминантном понашању. Људи који се доминантно понашају по својој природи или покушавају да надвладају ситуацијом својим карактером су обично они који малтретирају друге, али у социологији се не називају насилницима. С друге стране, људи који се носе са реакцијама доминантног понашања су они који трпе или су мета малтретирања. Млади често годинама уопште не схватају да су изложени малтретирању, али се и даље осећају непријатно у школи, клубовима или у другим друштвеним контекстима. У неким случајевима чак и престану да похађају одређене активности јер не знају како да се понашају у таквим ситуацијама. Из ових и других разлога, важно је поделити информације и проширити знање које ће младима помоћи да препознају и процене ситуације малтретирања. Указивање на малтретирање је први корак који им помаже да се заузму за себе. Прекид ћутања и тражење помоћи у решавању ситуације су следећи кораци. Разговор са одраслима, родитељима, вршњацима, психолозима, сматрају се ефикасним начинима који могу помоћи младима да процене ситуацију, разговарају о својим осећањима, прекину ћутање и добију помоћ и супротставе се онима који их малтретирају. Ова сесија покрива ова три главна аспекта и корисна је за омладинске раднике да би могли да подрже те процесе у заједници, али и за младе да би могли да разумеју ситуације малтретирања и затражили помоћ.

Циљ сесије: Разговарати о разумевању када се малтретирање дешава и наглашавању важности прекида ћутања и добијања помоћи путем креативних метода.

Специфични подциљеви:

- Размишљати о разумевању када се малтретирање дешава;
- Користити креативне изразе за илустрацију прекида ћутања и тражења помоћи;
- Анализирати предности и мане савета посвећених малтретираним младима;
- Разговарати о помагању младима да би се заузели за себе кад су малтретирани.

Компетенције које обухвата сесија:

- Аналитичке компетенције;
- Креативно изражавање;
- Комуникација и сарадња;
- Дигиталне компетенције;
- Критичко мишљење;
- Личне, друштвене и компетенције за учење.

Методологија и методе:

- Мозгање;
- Рад у малим групама;
- Израда стрипова – изражавање кроз уметност;
- Изложба;
- Дебрифинг.

Ток сесије:

I. Мозгање: како знамо да смо малтретирани? (20 минута)

Ова сесија почиње кратком активношћу мозгања. Тренер је на флипчарт папир написао следеће питање: Како знамо да смо малтретирани? Да би покренуо мозгање учесника тренер може да постави и додатна питања и да да објашњења, на пример: Да ли је малтретирање слично задиркивању? Шта је са оним људима који имају доминантније/агресивније понашање у неким друштвеним активностима?

Учесници почињу да дају одговоре, а тренер записује кључне речи на флипчарт око исписаног питања. Мозгање траје око 15 минута. Затим, тренер наглашава фокус сесије и важност способности процене ситуације – да ли је неки чин малтретирање или није.

II. Поруке за малтретиране младе (30 минута)

Након мозгања, тренер дели учеснике у 6 мањих група. Свака група добија папирчић са поруком/саветом. У наредних 10 минута учесници треба да анализирају поруке/савете и да процене њихове предности и мане. Тренер наглашава да су ове поруке упућене младима који су малтретирани. Штавише, тренер објашњава да се обично подршка одраслих, родитеља, вршњака или психолога сматра корисном за малтретиране младе како би прекинули ћутање. Постоје 3 поруке, а њихова подела између група је следећа:

- Група 1 и 4: Порука 1

“ Your worth and who you are as a person is not defined by other people. Be yourself and you will flourish! I know it's so hard right now and everything feels like it's against you but please speak out and tell someone. Letting it out will make you feel so much better ”

- Група 2 и 5: Порука 2

“ You are worth so much more than you think. Being bullied is scary, painful and really hard - but you don't have to suffer in silence. Speak to someone you trust to let them know what is happening and together, you can work to make it better ”

- Група 3 и 6: Порука 3

“ Bullying is not your fault, and things can get better. ”

Након 10 минута анализирања порука, групе се окупљају у радној соби да би поделиле своја мишљења. Тренер може да постави додатна питања:

- Сматрате ли ову поруку корисном?

- Да ли малтретираним младима требају мотивационе поруке/савети за прекид ћутања или им је потребна нека друга врста подршке?
- Шта је добро/лоше код поруке коју сте добили?

III. Уметност стрипа: прекид ћутања и тражење помоћи (70 минута)

Тренер дели учеснике у 5 малих група. Свака група добија сет папира, флипчарт, бојице, маказе, часописе, фотографије, маркере, селотејп и друге релевантне радне материјале. Кад су све групе опремљене материјалима, тренер им даје инструкције за задатак. Објашњава им да имају 70 минута да помоћу добијених материјала осмисле причу и да је прикажу у виду стрипа. Тема за све групе је: прекид ћутања и тражење помоћи. Тренер надаље објашњава да у овој причи треба да илуструју како млади који су малтретирани могу да прекину своје ћутање и затраже помоћ за суочавање и превазилажење ситуације малтретирања. Све групе треба да се припреме за изложбу својих радова у пленарној сесији. Учесници могу да раде у радној соби или да пронађу неко друго место за рад (друга просторија, двориште, парк...) и морају се на време вратити назад, највише за 70 минута, да би на изложби представили свој стрип.

IV. Изложба (30 минута)

Групе потврђују да су спремне за приказивање својих стрипова. Тренер најављује почетак изложбе и позива учеснике да погледају радове других група. Само једна особа из групе остаје поред стрипа да би дала додатна објашњења посетиоцима, уколико је то потребно. Након неког времена те особе замењују други чланови групе како би сви могли да виде уметничка дела осталих група. Изложба траје 30 минута.

V. Дебрифинг (30 минута)

Након изложбе, тренер позива све учеснике на кратак дебрифинг. Тренер може да користи следећа питања:

- Како вам се допала ова сесија?
- Да ли вам је мозгање покренуло мисли о потенцијалној ситуацији малтретирања која вам се можда догодила у прошлости?
- Колико су вам биле важне поруке подршке од других за прекид ћутања? Може ли неко сам да то превазиђе?
- Колико вам је било лако/тешко да створите причу помоћу визуелних елемената?
- Да ли сте за своју причу користили постојећи или измишљени пример?
- Како видите своју улогу у помагању младима, у вашој заједници, да прекину ћутање и потраже помоћ у ситуацији малтретирања?

Потребни материјали: одштампане поруке за свих 6 група, А4 и А3 папири, флипчарт папири, папирићи, маказе, часописи, фотографије повезане са темом, селотејп, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Пропратни документи и додатна литература:

- *Bullying | How To Deal With Bullying and Getting Help. (n.d.).*
<https://www.youngminds.org.uk/young-person/coping-with-life/bullying/>
- *Gibbs, B. G. (2. svibnja, 2014). How to Stop A Bully. You Tube.*
<https://www.youtube.com/watch?v=7oKjW1Oljuw>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Тренер треба да обезбеди довољно материјала за уметнички рад за сваку групу. Понуђени материјал мора да садржи барем нешто везано за тему да би успели да створе добру причу и уметничко дело у ограниченом времену.

9.0 Мотивисање младих да се заузму за друге кад се насиље дешава

Наслов сесије: Мотивисање младих да се заузму за друге кад се насиље дешава

Трајање: 180 минута

Позадина:

Након разумевања процене ситуације малтретирања и помоћи младима како би прекинули ћутање и потражили помоћ, програм се фокусира на перспективу младих који могу бити од помоћи својим вршњацима који су малтретирани. Ова сесија се посебно фокусира на мотивисање младих да стану у заштиту других кад се догоди насиље. Ово је врло важна сесија јер заузимање за друге није баш једноставно и у многим случајевима може узроковати агресивније понашање насилника или да преокрене ситуацију у непознате и непредвидиве правце.

Циљ сесије: Креативним методама илустровати важности заузимања за друге кад се насиље дешава.

Специфични подциљеви:

- Разумети важност заузимања за друге у ситуацијама малтретирања;
- Подстицање младих да активно делују у превенцији и борби против вршњачког насиља;
- Користити креативне методе за илустрацију превенције и сузбијања ситуација малтретирања;
- Истаћи важност тимског рада и комуникације кроз групни рад.

Компетенције које обухвата сесија:

- Креативно изражавање;
- Комуникација и сарадња;
- Аналитичке компетенције;
- Предузетничке компетенције;
- Критичко мишљење;
- Решавање проблема;
- Личне, друштвене и компетенције за учење.

Методологија и методе:

- Заузимање за друге – интерактивна активност;
- Дебрифинг.

Ток сесије:

I. Увод у сесију (10 минута)

Тренер отвара сесију кратким уводом у тему и важност деловања у друштву кад се насиље догоди. Наглашава да ће се ова сесија пре свега фокусирати на то како може да се допринесе и помогне у ситуацијама малтретирања и да ће то бити урађено кроз позоришну представу.

II. Заузимање за друге – стварање сценарија (110 минута)

Учесници су подељени у 2 велике групе – група А и група Б. Добијају информацију да је ова активност слична позоришној представи и да свака група има различите инструкције али исто време од 100 минута за припрему задатка. Тренер позива групу Б у другу просторију док група А остаје у радној соби. Свака група добија мали папир са следећим упутствима:

Група А

Треба да припремите сценарио и играказ ситуације малтретирања међу младима. За то имате 100 минута. Ваш играказ би требало да траје 20-30 минута. Водите рачуна о томе да направите уводни део и да се сценарио одвија корак по корак како не бисте одмах скочили на ситуацију малтретирања.

Група Б

Треба да припремити различите сценарије о томе како поступити и заузети се за друге младе кад се малтретирање догађа. Имате 100 минута за писање ових различитих сценарија и припрему играказа о томе како бисте се понашали када бисте се сусрели са ситуацијом малтретирања. Обавезно запишите сва сценарија на папир. Након предвиђеног времена за ову активност бићете позвани у радну собу.

Након 100 минута, тренер позива групу Б да се врати у радну собу, након што је проверио да је група А готова са припремама за играказ.

III. Заузимање за друге – ИГРОКАЗИ (30 минута)

Тренер даје зелено светло за почетак играказа. Група Б седи на столицама које су постављене у круг/полукруг, док група А изводи свој играказ. Чланови групе Б делују према потреби на темељу својих запажања и сценарија које су развили. Цео играказ траје око 30 минута, али у случају да се заврши раније, тренер позива обе групе да детаљно објасне своје задатке и припремљене сценарије.

IV. Дебрифинг (30 минута)

Након играказа тренер почиње кратку сесију дебрифинга користећи следећа питања:

- Може ли један представник сваког тима да објасни задатак и укратко представи припремљени сценарио?
- Како сте се осећали док сте планирали сценарио ситуације малтретирања? (питање за групу А)
- Како сте се осећали док сте планирали сценарио супротстављања насилнику и заштитите малтретираних младе особе? (питање за групу Б)
- Да ли је група А одабрала добар пример и припремила добар сценарио за приказивање тога како долази до малтретирања? (питање за групу Б)
- Да ли је група Б припремила добре стратегије заузимања за малтретираних младе? (питање за групу А)
- Да ли мислите да су ове стратегије корисне у свакодневним животним ситуацијама? (питање за обе групе)
- Како можемо мотивисати младе у вашим заједницама да се активно заузму за друге кад се догађа насиље?

Потребни материјали: А4 и А3 папири, флипчарт папири, папирићи, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор, други релевантни материјали који ће групама бити потребни за развој сценарија и припреме играказа, 2 радна простора за одвојени рад група.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Тренер треба да подстакне учеснике да вође белешке док разрађују сценарије и играказ да не би заборавили важне аспекте своје активности и да би лакше објаснили детаље своје активности другој групи.

10.0 Стилони комуникације

Наслов сесије: Стилони комуникације

Трајање: 90 минута

Позадина:

Свака особа има јединствен начин интеракције са другим људима и преношења порука. Стил комуникације одређује како друга особа разуме поруку и шта се њоме жели пренети. Постоје четири различита комуникациона стила: пасивни, агресивни, пасивно-агресивни и асертивни. Сваки од ових стилова има своје специфичности, док се асертивна комуникација сматра најефикаснијом у преношењу поруке управо онаквом каквом се жели послати. Начин на који људи комуницирају често може да доведе до неспоразума, могућег насиља, малтретирања и тако даље. Стога је важно да млади и омладински радници познају јасну разлику између различитих стилова како би разумели врсту поруке коју примају/дају. Ова сесија ће покривати сва четири комуникациона стила и омогућиће учесницима да их дубље истраже да би боље разумели разлике међу њима и њихове специфичности.

Циљ сесије: Учити о различитим стилонима комуникације и истражити разлике међу њима и њихове специфичности.

Специфични подциљеви:

- Истражити различите стилове комуникације;
- Разговарати о специфичностима сваког комуникацијског стила и разлика међу њима;
- Учити о важности ефикасне комуникације;
- Додатно промовисати тимски рад и комуникацију.

Компетенције које обухвата сесија:

- Комуникација и сарадња;
- Аналитичке компетенције;
- Критичко мишљење;
- Решавање проблема;
- Личне, друштвене и компетенције за учење.

Методологија и методе:

- Тихо мозгање;
- Презентације;
- Теоријски инпут.

Ток сесије:

I. Тихо мозгање (25 минута)

На поду су постављена 4 флипчарт папира. Сваки папир има написан један од следећих наслова: Пасивно, Агресивно, Пасивно-агресивно, Асертивно. Тренер објашњава да ти наслови представљају различите комуникационе стилове. Затим, позива учеснике да у наредних 20 минута у тишини напишу своје инпуте на сва 4 папира. Тачније, треба да напишу како разумеју сваки комуникациони стил. Могу користити маркере/фломатере и писати директно на флипчарт папир или самолепљиве папире које ће залепити на одговарајући флипчарт папир.

II. Презентације (40 минута)

Након тихог мозгања тренер дели учеснике у 4 групе и свакој групи даје један флипчарт папир. У наредних 15 минута треба да сумирају оно што су написали сви учесници и да припреме кратку презентацију. Затим, свака група у 5 минута презентује сажете инпуте са папира. Након сваке презентације учесници могу да коментаришу или постављају питања. Питања која се односе на стилове комуникације упућују се тренеру који ће одговоре на њих дати у следећем делу сесије.

III. Теоријски инпут (25 минута)

Тренер је припремио кратку презентацију о важности ефикасне комуникације и четири комуникациона стила. Кроз своју презентацију даје теоријски инпут и одговара на питања која су учесници поставили у претходној активности.

Потребни материјали: А4 и А3 папири, флипчарт папири, самолепљиви папирићи, маказе, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Пропратни документи и додатна литература:

- *4 Types of Communication Styles. (27. March, 2018). Alvernia University.*
<https://online.alvernia.edu/articles/4-types-communication-styles/#:~:text=There%20are%20four%20basic%20communication,and%20why%20individuals%20use%20them.>
- *Corporate Finance Institute. (24. November, 2022). Communication Skills.*
<https://corporatefinanceinstitute.com/resources/management/communication/>

11.0 Ненасилна комуникација и трансформација сукоба

Наслов сесије: Ненасилна комуникација и трансформација сукоба

Трајање: 90 минута

Позадина:

Ненасилна комуникација (енг. *Nonviolent communication*) је комуникациони оквир који помаже људима да се повежу сами са собом и са другима путем емпатије и да комуницирају користећи процес од четири фазе: посматрање, идентификовање осећања, препознавање потреба и постављање захтева.² Важно је да учесници курса науче и усвоје овај оквир да би могли да промовишу ефикасну комуникацију и обесхрабре агресивну и насилну комуникацију у раду са младима у заједници. С друге стране, трансформација сукоба још је један процес који се бави ситуацијама постнасилног понашања/комуникације. Према *Botesu* (н.д.), трансформација сукоба односи се на процес преласка са система сукоба на систем мира. Овај процес се разликује од уобичајеног појма решавања сукоба јер је усмерен на промену система.³ Ова сесија пружа основно знање о ова два појма и процеса, као врло важнима у превенцији и борби против вршњачког насиља и малтретирања.

Циљ сесије: Разумети концепте ненасилне комуникације и трансформације сукоба кроз интерактивне дискусије и истраживање постојећих теорија.

Специфични подциљеви:

- Размислити о постојећим сукобима у локалним заједницама и стварности трансформације сукоба;
- Учити о ненасилној комуникацији и њеним кључним елементима;
- Учити о процесу трансформације сукоба и његовим кључним фазама;
- Разговарати о улози омладинског радника у доприносу трансформацији постојећих сукоба у друштву.

Компетенције које обухвата сесија:

- Предузетничке компетенције;
- Комуникација и сарадња;
- Аналитичке компетенције;
- Критичко мишљење;
- Решавање проблема;
- Личне, друштвене и компетенције за учење.

Методологија и методе:

- Рад у малим групама – националне групе;
- Рад у великој групи;
- Теоријски инпут;
- Дискусија.

² Model Thinkers. (n.d.). Nonviolent Communication. <https://modelthinkers.com/mental-model/nonviolent-communication>

³ CONFLICT TRANSFORMATION: A DEBATE OVER SEMANTICS Botes. (n.d.). 2002. https://www3.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol8_2/botes.htm

Ток сесије:

I. Рад у малим групама – постојећи сукоби у мојој заједници (25 минута)

У првом делу ове сесије учесници формирају националне групе. Затим тренер даје упутства да у групама треба да продискутују и запишу информација о постојећим или најновијим случајевима сукоба у својим заједницама. Имају 25 минута за рад на томе, а затим се придружују пленарном делу сесије.

II. Дељење у пленуму (25 минута)

Кад се учесници окупе након групног рада, тренер тражи да представника сваке групе подели информације до којих су дошли у вези са најновијом конфликтном ситуацијом у заједници. Од њих се тражи да наведу врсту сукоба, последице и да ли има напретка у решавању сукоба.

III. Теоријски инпут: ненасилна комуникација и трансформација сукоба (20 минута)

Након што је чуо примере сукоба и упознао учеснике са фокусом сесије, тренер им даје више информација о концептима ненасилне комуникације и трансформације сукоба. Конкретно, презентација обувата следећи садржај:

- Ненасилна комуникација
 - Дефиниција
 - Емпатија као суштина
 - Кључни елементи: посматрање, осећања, потребе, захтеви
- Трансформација сукоба
 - Дефиниција
 - Четири димензије трансформације сукоба: лична, домензија односа, структурална, културолошка
 - Трансформација сукоба наспрам решавања сукоба

IV. Дискусија (20 минута)

Тренер наставља сесију кратким дебрифингом постављајући следеће питање:

- На основу примера које сте дали на почетку ове сесије и стеченог знања, како активни млади и омладински радници могу да допринесу трансформацији постојећих сукоба у нашим друштвима?

Дискусија траје око 20 минута.

Потребни материјали: А4 и А3 папири, флипчарт папири, папирићи, маказе, оловке, хемијске, маркери, бојице, лаптоп, пројектор.

Пропратни документи и додатна литература:

- *Model Thinkers. (n.d.). Nonviolent Communication.*
<https://modelthinkers.com/mental-model/nonviolent-communication>
- *CONFLICT TRANSFORMATION: A DEBATE OVER SEMANTICS Botes. (n.d.). 2002.*
https://www3.gmu.edu/programs/icar/ijps/vol8_2/botes.htm
- *Martin, M. S. (22. November, 2022). What Is Conflict Transformation? Brave Talk Project.*
<https://bravetalkproject.com/what-is-conflict-transformation/>

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Тренер треба врло добро да се припреми за ову сесију и да пружи јасне и концизне информације током теоријског инпута будући да је ова сесија временски краћа, али је важност ових концепата изузетно значајна.

12.0 Улога вршњачких едукатора/лидера у превенцији вршњачког насиља међу младима и препоручене интервенције

Наслов сесије: Улога вршњачких едукатора/лидера у превенцији вршњачког насиља међу младима и препоручене интервенције

Трајање: 180+180 минута

Позадина:

Прави ефекат курса се не може видети током курса, већ након што се учесници врате кући и поделе своје знање са својим вршњацима, примене знање у пракси и постану покретачи промена у свом друштву. Схватајући важност овога, а и са циљем што већег утицаја на циљну групу, цео један дан курса је посвећен осмишљавању и развијању иницијативе/радионице на основу стеченог знања. Те иницијативе/радионице треба да буду усмерене ка локалној заједници, тачније према младима који су жртве насиља. На сесији се истиче и улога вршњачких едукатора у превенцији вршњачког насиља међу младима.

Циљ сесије: Омогућити и подржати развој нових интервенција/радионица за превенцију вршњачког насиља међу младима, као и за подстицање младих да преузму активну улогу вршњачких едукатора.

Специфични подциљеви:

- Размишљати о улози омладинских радника/лидера у превенцији насиља међу младима;
- Разговарати о новим интервенцијама потребним у локалној заједници за превенцију насиља и малтретирања;
- Омогућити развој нових интервенција које се баве потребама заједнице младих.

Компетенције које обухвата сесија:

- Критичко мишљење;
- Комуникација;
- Друштвене и грађанске компетенције;
- Тимски рад;
- Аналитичке компетенције;
- Управљање временом;
- Компетенције решавања проблема.

Методологија и методе:

- Мозгање;
- Рад у малим групама – националне групе.

Ток сесије:

- I. **Мозгање – улога вршњачких едукатора/лидера у превенцији вршњачког насиља међу младима (25 минута)**

Ова сесија почиње кратким мозгањем. Тренер на флипчарт папир исписује следеће питање: Која је улога вршњачких едукатора/ лидера у превенцији вршњачког насиља међу младима? Учесници почињу да дају предлоге, а тренер записује кључне речи на флипчарт. Мозгање траје око 20 минута. Затим, тренер наглашава фокус сесије и важност активног учешћа у друштву и коришћења знања стеченог на курсу за развој нових интервенција у друштву.

II. Увод у задатак и ТСО образац (20 минута)

Тренер уводи учеснике у сесију и наглашава да имају цео дан на располагању за развој нових идеја које желе да имплементирају у својој земљи. Говори им да ова сесија служи за примену стечено знање у пракси развијањем нових интервенција за превенцију вршњачког насиља међу младима. И током ове сесије ће радити у националним групама. Тренер представља ТСО образац који могу да користе да би што боље структурисали своје идеје и њихов детаљан опис. Тренер шаље овај образац учесницима путем е-поште или на групу (апликација по договору са учесницима) која је формирана за потребе курса. Учесници добијају информацију да након 105 минута треба да дођу у радну собу на кратку проверу и консултације.

III. Рад у националним групама (105 минута)

Учесници формирају националне групе као би радили на развоју нове идеје. Први део свог рада (пре консултација) користе за концептуализацију своје идеје. Уколико желе могу да раде ван радне собе, у дворишту или неком другом инспиративном простору. Важно је да се врате на време у радну собу на консултације.

IV. Косултације (30 минута)

Групе се окупљају у радној соби ради консултација. Свака група у кратким цртама представља нацрт свог рада и поставља питања ако их имају, а тренер је доступан за подршку/помоћ ако је то потребно. Друге групе могу коментарисати или предложити идеје током излагања.

V. Наставак рада у групи (180 минута)

Све групе настављају са радом и даље развијају своје идеје узимајући у обзир повратне информације тренера. У овом делу сесије треба да финализују своју идеју, доврше ТСО образац и пошаљу га тренеру, као и да се припреме за презентацију која ће се одржати наредног дана.

Потребни материјали: А4 и А3 папири, ТСО образац, флипчарт папири, папирњи, маказе, оловке, хемијске, маркер, бојице, лаптоп, пројектор.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Препоручује се да тренери буду доступни за групе током целог дана, као и да их повремено обиђу и провере да ли им је потребна помоћ или неке додатне смернице.

13.0 Размена метода за сузбијање агресије и за превенцију вршњачког насиља међу младима

Наслов сесије: Размена метода за сузбијање агресије и за превенцију вршњачког насиља међу младима

Трајање: 180 минута

Позадина:

Након развоја нових интервенција за превенцију вршњачког насиља међу младима, учесници имају прилику да изнесу своје идеје и добију исцрпне повратне информације о свом раду. Током ове сесије све групе ће добити повратне информације и њих треба да искористе да би побољшале свој рад. Поред тренера, и други учесници могу да дају своје коментаре и повратне информације на темељу свог искуства и у сврху разнолике перспективе повратних информација.

Циљ сесије: Презентовање развијених интервенција за превенцију вршњачког насиља међу младима и њихово побољшање на основу добијених повратних информација.

Специфични подциљеви:

- Представљање развијених интервенција за превенцију вршњачког насиља међу младима;
- Подстицање учесника на давање повратних информација о развијеним интервенцијама;
- Размишљање о добијеним повратним информацијама и побољшање структуре и садржаја развијене интервенције.

Компетенције које обухвата сесија:

- Критичко мишљење;
- Комуникација;
- Друштвене и грађанске компетенције;
- Тимски рад;
- Аналитичке компетенције;
- Управљање временом;
- Компетенције решавања проблема;
- Презентација;
- Дигиталне компетенције.

Методологија и методе:

- Презентације и повратне информације;
- Рад у групи – финализација развијених интервенција.

Ток сесије:

I. Увод у сесију и завршне припреме за презентације (20 минута)

Тренер започиње сесију обавештавањем учесника да је дошло време за представљање њихових развијених радионица/интервенција. Наглашава да ће свака група добити детаљну

повратну информацију која ће им служити за унапређивање свог рада. Затим најављује да имају 10 минута за завршне припреме за своје презентације и позива их у радну собу.

II. Презентације развијених интервенција и повратне информације (120 минута)

Све групе се окупљају у радној соби. Тренер позива групе једну по једну да би презентовале развијене интервенције у предвиђеном времену од 15-20 минута. Након сваке презентације, одржава се сесија питања и одговора. Затим, тренер даје детаљне повратне информације и препоруке о могућим побољшањима рада. Учесници такође могу дати повратне информације својим вршњацима.

III. Финализација развијених интервенција/радионица (40 минута)

Након добијања повратних информација, тренер позива учеснике да их искористе за побољшање свог рада. Имају 40 минута за то, а финалне верзије свог рада треба да пошаљу тренеру.

Потребни материјали: А4 папири, лаптоп и пројектор, флипчарт папири, маркери, папирњи, оловке.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Тренер треба да посвети посебну пажњу свакој групи током излагања како би могао да им да детаљне повратне информације и да буде сигуран да су оне јасне и да их је група добро разумела, с обзиром на то да треба да их искористе за побољшање и финализацију свог рада.

14.0 Евалуација и завршетак курса

Наслов сесије: Евалуација и завршетак курса

Трајање: 100 минута

Позадина:

Евалуација је посљедња сесија курса која уједно означава и завршетак курса. То је сесија током које учесници размишљају о и процењују своје искуство, учење, изведбу, енергију из окружења, инпуте и доприносе, очекивања и тако даље. Ова сесија је врло важна за тренере и организациони тим за добијање повратне информације о свом раду како би могли да га унапреде за будуће курсеве. Сесија се састоји од различитих метода евалуације, укључујући визуелне, и оне вербалне којима се поздравља свачији допринос.

Циљ сесије: Рефлексија на искуство и оцена програма, логистике, као и свеукупног процеса учење током курса.

Специфични подциљеви:

- Користити визуелне методе за евалуацију различитих аспеката организације курса;
- Користити писани евалуациони образац за детаљну процену програма;
- Размишљање о програму и циљевима учења;
- Омогућити дељење општег утиска о стеченом искуству.

Компетенције које обухвата сесија:

- Вишејезичне компетенције;
- Тимски рад;
- Дигиталне компетенције;
- Личне, друштвене и компетенције за учење;
- Предузетничке компетенције;
- Писменост;
- Грађанске компетенције;
- Културна освешћеност и компетенције изражавања.

Методологија и методе:

- Саморефлексија;
- Визуелна евалуација „Пизза“;
- Писана евалуација;
- Вербална евалуација.

Ток сесије:

I. Саморефлексија – очекивања и доприноси (20 минута)

Тренер отвара сесију тражећи од учесника осврт на учење које су стекли током овог курса. Затим их позива да размисле о очекивањима и доприносима која су поставили првог дана. Имају 10 минута за саморефлексију и проверу да ли су то постигли. Након 10 минута, могу у пленарној сесији да изнесу шта мисле о очекивањима и доприносима, јесу ли испуњена њихова очекивања и да ли су допринели онако како су мислили првог дана.

II. Визуелна евалуација „Пизза” (20 минута)

Тренер је нацртао облик пиззе на флипчарт папиру. Сваки комад пиззе представља одређени аспект курса као што су: групна енергија, методе учења, подршка тренера, храна, материјали и простор у радној соби, временски услови, слободно време, итд. Учесници могу да користе маркере у боји да би обележили своју процену сваког аспекта. Што ближе средини пиззе ставе тачку, то се она сматра већом оценом. Имају 15 минута за овај део евалуације. Када сви заврше тренер сажима евалуацију.

III. Писани евалуациони образац– онлине (30 минута)

Учесници добијају линк за писани евалуациони образац путем е-поште или групе на друштвеним мрежама. Овај образац захтева њихову пажњу и омогућава им да дају детаљну процену о методама рада, тренерима, логистици и подршци за њихово учешће. Имају 30 минута за овај део евалуације и за њега могу користити своје мобилне телефоне, таблете или лаптопове. Уколико неко нема уређај, тренер или обезбеђује један или даје образац у штампаној форми.

IV. Вербална евалуација и завршетак курса (30 минута)

Завршни облик евалуације је усмени круг. Учесници сада имају прилику да поделе своје утиске и дају своју опроштајну поруку свима. На крају, организациони тим и тренери деле своје завршне речи, захваљују свима на учешћу и званично затварају курс. Након тога следи велики групни загрљај и фотографија целе групе.

Потребни материјали: оловке, хемијске, маркери, флипчарт папири, цртеж облика пиззе на флипчарт папиру са категоријама за оцењивање, онлине писани евалуациони образац, лаптоп, пројектор, звучници.

Препоруке за тренере који ће реализовати ову обуку:

- Евалуациони образац треба да буде осмишљен и тестиран унапред. Такође се препоручује штампање неколико примерака у случају да неко нема уређај за онлине образац или радије пише евалуацију руком. Током овог дела сесије може се пустити тиха музика да би се створила пријатна атмосфера.
- Организатори треба да провере да ли имају стабилну интернет везу у радној соби за евалуациони део.

Outreach Hannover e.V., Немачка

**Sufinansira
Evropska Unija**

Финансирано средствима Европске Уније. Изнесени ставови и мишљења су ставови и мишљења аутора и не мора да се подударају са ставовима и мишљењима Европске Уније или Европске извршне агенције за образовање и културу (ЕАЦЕА). Ни Европска Унија ни ЕАЦЕА не могу да се сматрају одговорнима за њих.